

Сергій Кулицький,

канд. екон. наук, доц., ст. наук. співроб.,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Україна, Київ

АНАЛІЗ ЕКОНОМІКО-ІНФОРМАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ НА БАЗІ РЕСУРСІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

У статті розглянуто досвід використання ресурсів наукової бібліотеки для дослідження економіко-інформаційних аспектів гібридної війни. Визначено переваги наукової бібліотеки для вивчення феномену гібридної війни. Емпіричною базою дослідження є інформація з бібліотечних фондів та Інтернет щодо гібридної агресії Росії проти України.

Ключові слова: аналітична діяльність (робота), гібридна війна (агресія), економіка, економіко-інформаційні аспекти, економіко-інформаційні фактори, інформація, наукова бібліотека.

Останнім часом темою багатьох повідомлень світового інформаційного простору є гібридна війна Росії проти України, яка багатьма фахівцями визнається відносно новим суспільним явищем. Попри відносну історичну новизну, є ряд визначень гібридної війни, що наголошує на її багатоаспектному характері. Наприклад, гібридна війна визначається як сукупність раніше підготовлених й оперативного реалізованих дій військового, дипломатичного, економічного та інформаційного характеру, спрямованих на досягнення стратегічних цілей [1, с. 29]. Також гібридна війна розглядається як система заходів, «основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які звичайно досягаються звичайною війною» [2].

Директор Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) академік НАН України В. Горбулін зазначав, що «Росія застосувала проти України концепцію “гібридної війни”, яка багато в чому є унікальною зі структурно-функціонального погляду: за формою вона “гібридна”, а за змістом – “асиметрична”. Хоча кожен конкретний елемент цієї “гібридної війни” не новий по суті і використовувався майже в усіх війнах минулого,

однак унікальними є узгодженість і взаємозв'язок цих елементів, динамічність та гнучкість їх застосування, а також зростання ваги інформаційного чинника. Причому інформаційний чинник в окремих випадках стає самостійним складником і виявляється не менш важливим, ніж військовий» [3]. Водночас новизна й надзвичайний динамізм гібридної війни, як такої, обумовлює актуальність її подальших досліджень.

Той факт, що Україна стала об'єктом гібридної агресії з боку Росії, стимулював вітчизняні дослідження відповідного спрямування. Фундаментальне багатопланове дослідження гібридної війни було виконане вченими НІСД на чолі з академіком НАН України В. Горбуліним [4]. Останнім часом в Україні досліджувалися політичні [1, 4, 5], соціальні [6] й, особливо, інформаційні [4, 7–11] аспекти гібридної війни. Але при цьому бракує робіт, у яких розглядалися б можливості наукової бібліотеки, як сучасного інформаційного центру, у дослідженні різних аспектів гібридної війни.

Практика гібридної війни Росії проти України показує, що російська сторона постійно змінює поєднання тих чи тих складових цієї війни для досягнення своїх цілей. По суті, має місце ситуація, яку у випадку функціонування фінансових ринків Дж. Сорос охарактеризував як «експеримент у реальному часі» [12]. До речі, фінансова сфера України також є об'єктом російської гібридної агресії. Але саме економічні, й особливо економіко-інформаційні, аспекти гібридної війни ще відносно мало дослідженні, так само, як і потенціал великої наукової (універсальної) бібліотеки, як сучасного інформаційного центру, у проведенні таких досліджень.

Тому метою цієї статті є дослідження використання ресурсів великої наукової (універсальної) бібліотеки для аналізу економіко-інформаційних аспектів гібридної війни у їх динамічному взаємозв'язку, а також стисла презентація результатів такого дослідження. При цьому враховується, що ці напрями ведення гібридної війни підпорядковані досягненню її головної мети.

Емпіричною базою статті є відповідні роботи, виконані в Службі інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (СІАЗ НБУВ) [13]. Перед аналізом власне економіко-інформаційних характеристик гібридної війни розглянемо специфіку методичних аспектів такого дослідження саме на базі ресурсів великої наукової (універсальної) бібліотеки. Бібліотечне дослідження, з позицій його організації та результатів, має ряд специфічних характеристик, які визначають його конкурентні переваги порівняно з аналогічними дослідженнями, що здійснюються

на базі наукових установ іншого типу (науково-дослідних інститутів, кафедр вищих навчальних закладів тощо).

Дослідження соціально-економічних проблем на базі ресурсів великої наукової бібліотеки має таку специфіку. По-перше, це – можливість раціональної організації дослідження проблеми завдяки розподілу та координації виробничих функцій протягом усього ланцюжка відповідного інформаційно-аналітичного процесу. Досвід СІАЗ НБУВ показує, що саме раціональність поділу праці та організації роботи в інформаційно-аналітичному підрозділі дає змогу її фахівцям створювати високоякісні аналітичні продукти. У процесі підготовки такого продукту аналітик може зосередитись на ключових ланках аналітичної роботи, як-то постановка проблеми, аналіз накопиченого матеріалу, побудова гіпотези та її перевірка, виклад змісту роботи. А більш прості процедури, які, однак, потребують доволі багато часу й витрат праці, як то пошук та збір інформації, коректорська, редакторська й технічна обробка підготовленого інформаційного продукту виконується менш кваліфікованими працівниками або ж працівниками іншої спеціалізації. Це дає змогу швидше підготувати кращий аналітичний продукт.

Також слід врахувати, що саме колективна організація пошуку і збору необхідних повідомлень працівниками інформаційно-аналітичного підрозділу наукової бібліотеки, за умов мережевої організації функціонування ЗМІ є найкращим методом швидкого формування інформаційної бази для підготовки відповідних аналітичних матеріалів. Причому обов'язковою складовою такої колективної організації праці є регулярні комунікації між співробітниками бібліотеки, що здійснюють постановку досліджуваної проблеми, виконують пошук і збір інформації, підготовку відповідних інформаційно-аналітичних матеріалів тощо. Зазначені комунікації дають змогу оперативно перевіряти результати виконуваної роботи та у разі потреби коригувати їх.

По-друге, саме в рамках дослідження проблеми на базі ресурсів великої наукової бібліотеки завдяки використанню джерел, що містять як статистичні дані, так й інформацію нестатистичного, тобто якісного, характеру, в поєднанні з контент-аналізом значного обсягу різних повідомлень є можливість вивчати відповідні економіко-інформаційні та економіко-психологічні явища і процеси. Бібліотечне дослідження завдяки логічному аналізу повідомлень про різні явища і процеси може бути основою для більш об'єктивної (адекватної) інтерпретації певних статистичних даних. Тому таке дослідження гібридної війни дає можливість оцінювати ефективність дій її учасників і робити більш обґрунтовані прогнози.

При цьому аналіз експертних оцінок у режимі реального часу може служити генератором відповідних ідей для органів державної влади.

По-третє, зазначена вище раціональна організація дослідження проблеми на основі розподілу та координації виробничих функцій у поєднанні з контент-аналізом значного обсягу різних повідомлень у процесі дослідження дає можливість успішно розв'язувати дилему «якість інформаційного продукту – швидкість підготовки інформаційного продукту», на актуальність якої в аналітичній роботі вже давно звертав увагу фахівець у сфері стратегічної розвідки американський генерал В. Плетт [14, с. 59–61]. Тобто завдяки раціональній організації роботи інформаційно-аналітичного підрозділу наукової бібліотеки є можливість у стислі терміни готувати достовірний аналітичний матеріал.

Саме в цьому випадку спрацьовує згадуваний вище механізм дії «експерименту в реальному часі», коли висновки дослідження можуть оперативно перевірятись та відповідним чином коригуватись завдяки аналізу нової інформації про досліджувані явища та процеси. Так, аналіз повідомлень ЗМІ дає змогу спочатку зафіксувати задекларовані наміри, а згодом і конкретні вчинки або бездіяльність тих чи тих учасників різних економічних і політичних процесів. Проведене в подальшому порівняння задекларованих намірів і дій або ж бездіяльності зазначених суб'єктів може служити якісно новим джерелом інформації для визначення їхньої стратегії й тактики у гібридній війні.

Перелічені вище специфічні риси організації дослідження на базі ресурсів великої наукової бібліотеки були повною мірою застосовані при аналізі економіко-інформаційних характеристик гібридної війни і дали певні результати. Так, аналіз відкритих джерел показує, що головною метою російської гібридної війни Росії проти України є позбавлення нашої держави реальної незалежності (за одночасного збереження формальної політичної незалежності) та включення України до сфери усталеного військово-політичного та економічного впливу Росії, тобто фактичне перетворення на російського сателіта.

Хоча гібридна війна і має багатоплановий та асиметричний характер, але вибір напрямів її реалізації у той чи той період часу, як правило, підпорядкований досягненню головної мети цієї війни. Російська гібридна війна проти України не є винятком із цього правила. Тому сфера внутрішніх і зовнішніх економічних відносин України одночасно стає об'єктом і засобом для досягнення головної мети російської гібридної агресії. Внутрішній стан і міжнародне положення української економіки як одного з ключових об'єктів російської гібридної війни обумовлює

застосування з боку Росії широкого спектра засобів (економічного, інформаційно-психологічного, політичного характеру тощо) на регіональному, міждержавному та міжнародному рівнях, спрямованих на погіршення умов функціонування та розвитку української економіки, на її дестабілізацію для досягнення основної мети російської гібридної війни. Але внаслідок багатопланового й асиметричного характеру гібридної війни для України існує певна можливість вибору відповідних напрямів і засобів протидії російській гібридній агресії.

Розглядаючи економіку як простір дії гібридної війни, слід враховувати її тісні взаємозв'язки з іншими сферами життєдіяльності суспільства в Україні і в Росії. Так, економічна складова гібридної війни найтіснішим чином пов'язана з її соціально-політичним компонентом, оскільки саме соціально-політична дестабілізація в державі-об'єкті агресії дає змогу державі-суб'єкту агресії досягти мети розпочатої ним гібридної війни. Тому економічні заходи, до яких вдається Росія в цій гібридній війні проти України, прямо чи опосередковано зорієнтовані на відповідну ланцюгову реакцію з дестабілізації соціальної сфери з подальшою орієнтацією на політичну дестабілізацію в Україні. Водночас ефективний вплив на соціально-політичну сферу противника важливий і для держави-об'єкта гібридної агресії, тобто України, оскільки дає їй вагомні шанси на перемогу в цій гібридній війні.

Економіка держав-учасниць гібридної війни в цьому разі виступає, по суті, вагомим засобом впливу на їх соціально-політичну сферу. І нинішня російсько-українська гібридна війна не є винятком із цього правила. Причому взаємозв'язок економічної та соціально-політичної сфери суспільства опосередковується дією інформаційного фактору. Тобто взаємодія зазначених сфер суспільства може бути посилена чи послаблена завдяки формуванню відповідної змістової структури повідомлень в інформаційному просторі тієї чи тієї держави. А при визначенні напрямів і характеру впливу інформаційного чинника на трансмісію відомостей про стан національної економіки на розвиток соціально-політичної ситуації в конкретній державі слід враховувати на різницю в характері політичних систем України (демократичної за своєю природою) і Росії (тоталітарної). Як підкреслює професор Г. Почепцов, «у російському варіанті гібридної війни задіяні не лише збройні сили. Росія активно використовує проти України ще два види впливу: внутрішній і зовнішній. Впливові політики та партії (а якщо вони не впливові, Росія все одно подає їх як впливових у власних ЗМІ) підтримують точку зору Росії, намагаючись створити відповідний тиск

на Україну. Назвемо цей феномен створенням і активацією союзників як всередині країни, так і в світі» [7]. І тому саме надзвичайно велика роль інформаційних чинників у гібридній війні обумовлює доцільність залучення ресурсів наукової бібліотеки для вивчення цього феномену сучасності.

У гібридній війні інформаційні механізми її реалізації обов'язково супроводжують застосування всіх інших засобів (військових, дипломатичних, економічних тощо). Саме тому в цій роботі економіко-інформаційні аспекти гібридної війни розглядаються у їх єдності через систему прямих і зворотних зв'язків, тобто крізь призму їх впливу на поведінку відповідних економічних агентів (підприємців, домогосподарств / населення і державної / місцевої влади). У процесі дослідження враховувались як різний ступінь мобільності / інертності різних сфер економічної діяльності, так і неоднакові поінформованість й рівень професіоналізму економічних агентів, що відповідним чином впливало на поведінку останніх. При цьому проведені дослідження засвідчили, що зазначені характеристики економічних агентів та їх економічної та соціально-політичної діяльності доволі добре враховуються організаторами й іншими активними учасниками гібридної війни. Це відповідним чином позначилося на динаміці економіко-інформаційного сегмента нинішньої російсько-української гібридної війни.

Дослідження й аналітичні матеріали, підготовлені в СІАЗ НБУВ [13], що лягли в основу цієї роботи, засвідчили зміну активності ведення російсько-української гібридної війни в різних секторах економічних відносин протягом 2014–2017 рр. Зокрема, логіка російської гібридної агресії проти України закономірно поширила її на сферу фінансів, яка особливо вразлива для впливу інформаційно-психологічних чинників. Через різну потужність російської та української фінансових систем обидві сторони дотримувались різних стратегій, намагаючись досягти своїх цілей у цій сфері. Безпосередніми об'єктами російсько-української гібридної війни стали боргові відносини, валютний ринок, банківські й платіжні системи та система міжнародних економічних санкцій проти Росії. Попри великі складнощі, Україна на всіх цих напрямках досягла вагомих успіхів. З 2016 р. у Високому суді Лондона триває розгляд справи про повернення Росії 3 млрд дол. кредиту («боргу Януковича»). І Україна навіть у найгіршому випадку може затягнути в часі повернення цих коштів.

У 2014–2015 рр. сплески паніки і спекулятивні атаки на валютному ринку, спровоковані гострою фазою військового конфлікту на Донбасі та цілеспрямованим інформаційно-психологічним впливом через ЗМІ

та соціальні мережі, призвели до значної девальвації гривні. Але вже у 2016–2018 рр. спекулятивні атаки на гривню були нейтралізовані НБУ, навіть попри націоналізацію «ПриватБанку». Полеми битви гібридної війни стали банківські системи України та Росії. Спочатку проблема дефіциту капіталу в українській банківській системі в результаті російської окупації Криму й частини Донбасу загострилась. Але НБУ зміг запобігти використанню Росією дочірніх структур банків в Україні як інструментів гібридної війни та поступово оздоровити українську банківську систему. Підтвердженням цього є зростання обсягів депозитів населення в українських банках і поновлення кредитування економіки.

Значних збитків фінансам Росії завдають економічні санкції, запроваджені проти неї США, ЄС деякими іншими розвинутими державами через окупацію Криму і частини Донбасу. А зовнішньополітична діяльність України щодо збереження цих санкцій є доволі ефективною. Отже, використання Україною асиметричного характеру гібридної війни дозволило в цілому стабілізувати функціонування національної фінансової системи, радикально послабити роль російських банків у нашій державі та завадити Росії досягти своїх цілей у сфері фінансів. Водночас дія міжнародних санкцій та зниження світових цін на енергоносії призвели до істотного зменшення фінансових ресурсів і погіршення фінансового стану Росії.

Полеми гібридної війни між Росією і Україною цілком закономірно став також і реальний (тобто виробничий) сектор національних економік обох держав. Хоча перебіг подій у цій сфері був більш інертний, порівняно з фінансовим сектором, саме через характер технологічних процесів матеріального виробництва.

Гібридна війна загострила давні економічні суперечності між Україною і Росією та урізноманітнила їх. Так, однією з традиційно конфліктогенних зон українсько-російських економічних відносин є газова сфера. Зокрема, НАК «Нафтогаз України» протягом доволі короткого періоду повністю відмовився купувати природний газ у російського «Газпрому» і закуповує його через реверсні поставки у європейських компаній. Таким чином не лише істотно послабилась роль поставок газу як важеля російського економіко-політичного впливу на Україну. Кульмінацією російсько-українського конфлікту у газовій сфері став розгляд взаємних позовів «Нафтогазу України» і «Газпрому» в Арбітражному інституті Торгової палати Стокгольму (інакше – Стокгольмський арбітражний суд) щодо виконання контрактів 2009 р. на купівлю-продаж і транспортування природного газу з Росії до європейських країн.

Урешті-решт рішення Стокгольмського арбітражного суду були ухвалені на користь України, що стало надзвичайно важливою перемогою нашої держави на цьому етапі гібридної війни з Росією. Водночас аналіз відкритих джерел інформації дає підстави вважати, що після зазначених рішень нової якості набув інший аспект російської гібридної агресії – будівництво в обхід території України російських магістральних газопроводів «Північний потік – 2» і «Турецький потік». Треба підкреслити, що саме у питанні міжнародного транспортування газу особливо яскраво проявляється не лише антиукраїнський, а, по суті, і антиєвропейський характер нинішньої російської гібридної війни.

Водночас проблема геоекономіки та геополітики газової галузі надзвичайно інформаційно насичена в тому сенсі, що їй присвячується дуже велика кількість повідомлень у вітчизняних й іноземних ЗМІ, де наводиться багато статистичної та вербальної інформації. Причому остання доволі погано піддається формалізації. Через це видається, що дослідження саме із зазначеного питання може бути особливо ефективним при комплексному використанні ресурсів наукової бібліотеки як великого інформаційного центру на згаданих вище засадах.

Дослідження, проведене на базі ресурсів НБУВ, засвідчило, що в міру того як інтенсивність бойових дій на Донбасі знижувалась і вони набували позиційного характеру, відповідно змінювалася роль економіко-інформаційних факторів у російсько-українській гібридній війні. Російська сторона вже не робила ставку на швидку дестабілізацію фінансової ситуації в Україні, але коли сподівання Росії саме на швидку перемогу у гібридній війні з Україною зникли, в цій війні почала зростати роль більш інертних за своєю природою, хоча й доволі потужних інформаційно-психологічних чинників, як то економічні міфи. Економічні міфи являють собою відповідні стереотипи, що доволі часто не є внутрішньо логічно узгодженими та емпірично доведеними [15, с.15].

Основною міфологемою у сфері російсько-українських економічних відносин є ідея, що зв'язки саме з російською економікою мають виняткове значення для розвитку української економіки. Життєдіяльність цієї ідеї підтримувалася завдяки функціонуванню конкретних економічних міфів, особливо тих, що обґрунтовували практично фатальну залежність України від поставок енергоносіїв з Росії.

Розглянуті вище зміни економіко-інформаційних відносин у газовій сфері були не єдиним ударом по таких економічних міфах, що служили інтересам Росії. Доволі потужного психологічного удару завдяки поставкам в Україну ядерного палива американською компанією Westing-

house Electric зазнала ідея фатальної залежності української атомної енергетики від поставок палива з Росії. Водночас навіть попри російсько-терористичну окупацію частини Донецької та Луганської областей, Росія так і не змогла взяти під свій повний контроль забезпечення України вугіллям й отримати таким чином вагомий додатковий важіль тиску на нашу державу. Ця невдача пов'язана як з характером конкуренції, що панує на міжнародних вугільних ринках, так і з цілеспрямованими діями української влади у сфері виробництва вугілля й торгівлі ним.

Також було зруйновано міф про фатальну залежність українського авіабудування від зв'язків з машинобудівним комплексом Росії. Зокрема, з аналізу відкритих джерел, проведеного у СІАЗ НБУВ, відомо, що нині українське авіабудування в цілому успішно функціонує без поставок російських комплектуючих, переорієнтувавшись на інших постачальників. Надзвичайно важливо, що руйнація розглянутих вище та інших економічних міфів істотно послаблює можливість інформаційно-психологічного впливу Росії на поведінку суб'єктів української економіки в ході російської гібридної агресії.

Як наголошує білоруський фахівець І. Кузнєцова, «зміст аналітичної роботи полягає у приведенні розрізнених відомостей у логічно обґрунтовану систему залежностей (просторово-часових, причинно-наслідкових та інших), що дають змогу дати правильну оцінку як усій сукупності фактів, так і кожного з них зокрема» [16, с. 60]. Саме таке використання ресурсів наукової бібліотеки дало змогу «в режимі реального часу» відстежувати істотні зміни російської стратегії з економічної підтримки сепаратистських формувань на Донбасі. На початку гібридної війни Росія, сподіваючись на швидке включення сепаратистів Донбасу до правового поля України на умовах зміни Конституції України, здійснювала економічну підтримку, так званих, ДНР і ЛНР виключно за рахунок російської допомоги. Але коли ці сподівання зазнали краху, керівництво Росії на новому етапі гібридної агресії проти України взяло курс на формування на окупованих територіях українського Донбасу де-факто якомога більш автономного від України сепаратистського анклаву з відносно усталеною економікою та соціальною сферою, стабільність життєдіяльності якого буде повністю залежати від його підтримки з боку Росії. Система заходів, вжитих для цього російською стороною разом із самопроголошеною владою так званих ДНР і ЛНР, має доволі цілісний характер й зорієнтована на більш-менш взаємопов'язане функціонування сфери виробництва й обігу товарів і послуг, ринку робочої сили і грошової системи. Таке прагнення російського керівництва цілком закономірне, оскільки

здебільшого саме внаслідок гібридної війни проти України у 2014 р. зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) Росії сповільнилось лише до 0,7%, у 2015 р. ВВП скоротився на 2,8%, а у 2016 р. – ще на 0,2% [13]. У 2017 р. зростання ВВП у Росії хоча і відновилось, але було меншим, ніж до початку гібридної війни проти України.

Таким чином, наведений вище матеріал наочно демонструє можливості наукової бібліотеки у дослідженні економіко-інформаційних аспектів гібридної війни та цього феномену загалом. Зокрема, дослідження, проведене в СІАЗ НБУВ, засвідчило, що у 2014–2017 рр. Росія використовувала економіко-інформаційні механізми гібридної війни проти фінансового і реального секторів української економіки. Було встановлено, що руйнація шкідливих економічних міфів істотно послаблює можливості інформаційно-психологічного впливу Росії на поведінку суб'єктів української економіки під час російської гібридної агресії. Аналіз різноманітних джерел інформації дав змогу відстежувати істотні зміни російської стратегії з економічної підтримки сепаратистських формувань на Донбасі. При цьому українська економіка доволі успішно протистояла російській гібридній агресії. Водночас унаслідок гібридної війни з Україною російська економіка зазнала вагомих втрат.

Список використаних джерел

1. Магда Е. В. Гибридная война: выжить и победить / Е. В. Магда. – Харьков : Виват, 2015. – 318 с.
2. Гібридна війна // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гібридна_війна. – Назва з екрана.
3. Горбулін В. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу [Електронний ресурс] / В. Горбулін // Дзеркало тижня. – 2015. – № 2. – Режим доступу: https://dt.ua/internal/gibridna-viyna-yak-klyuchoviy-instrument-rosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-_html. – Назва з екрана.
4. Світова гібридна війна: український фронт : [колект. монографія] / за заг. ред. В. П. Горбуліна. – Київ : НІСД, 2017. – 494 с.
5. Березовець Т. Анексія: острів Крим. Хроніки «гібридної війни» / Т. Березовець. – Київ : Брайт Стар Паблішинг, 2016. – 391 с.
6. Рущенко І. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога / І. Рущенко. – Харків : ФОП Павленко О. Г., 2015. – 268 с.
7. Почепцов Г. Російські аналітичні контексти гібридної війни [Електронний ресурс] / Г. Почепцов // Незалежний культурологічний часопис

<І>. – Режим доступу: http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Pochepcov_Ros_konteksty_hibridnoj_vijny.htm. – Назва з екрана.

8. *Почепцов Г. Г.* Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах / Г. Почепцов. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2016. – 312 с.

9. *Почепцов Г. Г.* Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології ХХІ ст. / Г. Почепцов. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2017. – 257 с.

10. *Фісенко Т.* Прояви гібридної агресії на масовокомунікаційному рівні / Т. Фісенко // Вісн. Книжк. палати. – 2016. – № 11. – С. 26–29.

11. *Яцюк О. С.* Інформаційна війна як складова частина гібридної війни / О. С. Яцюк. – Вінниця : Нілан, 2016. – 51 с.

12. *Сорос Дж.* Алхимия финансов. Рынок: как читать его мысли / Д. Сорос. – Москва : ИНФРА-М, 1996. – 416 с.

13. *Кулицький С.* Економічна складова гібридної війни Росії проти України / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – Київ, 2016. – № 20. – С. 33–42; № 21. – С. 24–35; № 22 С. 34–43. *Він же.* Гібридна війна Росії проти України: економічний вимір 2017 р. // Україна: події, факти, коментарі. – Київ, 2017. – № 10. – С. 33–41; № 11. – С. 36–42.

14. *Плэтт В.* Стратегическая разведка. Основные принципы / В. Плэтт. – Москва : Форум, 1997. – 376 с.

15. *Гуриев С.* Мифы экономики: Заблуждения и стереотипы, которые распространяют СМИ и политики / С. Гуриев. – Москва : Альбина Бизнес Букс, 2006. – 210 с.

16. *Кузнецов И. Н.* Учебник по информационно-аналитической работе / И. Н. Кузнецов. – Москва : ООО Изд-во Яуза, 2001. – 320 с.

References

1. Mahda, E.V. (2015). *Hibridnaia voina: vyzhyt i pobedit* [Hybrid War: Survive and Defeat]. Kharkov: Vivat [in Russian].

2. *Hibrydna viina* [Hybrid War]. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Гібридна_війна [in Ukrainian].

3. Horbulin, V. (2015). «Hibrydna viina» iak kliuchovyi instrument rosiiskoi heostrategii revanshu [«Hybrid War» as a Key Tool of Russian Geostrategy of Revenge]. *Dzerkalo tyzhnia. – Mirror of the Week*, no. 2. Retrieved from <https://dt.ua/internal/gibridna-viyna-yak-klyuchoviy-instrument-rosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-.html> [in Ukrainian].

4. Horbulina, V. P. (Ed.). (2017). *Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front* [World Hybrid War: Ukrainian Front]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].

5. Berezovets, T. (2016). *Aneksiia: ostriv Krym. Khroniky «hibrydnoi viiny»* [Annexium: the Crimean island. Chronicles of the «Hybrid War»]. Kyiv: Brajt Star Pabliishynh [in Ukrainian].

6. Rushchenko, I. (2015). *Rosiisko-ukrainska hibrydna viina: pohliad sotsiolooha* [Russian-Ukrainian Hybrid War: a Sociologists View]. Kharkiv: FOP Pavlenko O. H [in Ukrainian].

7. Pocheptsov, H. (2015). *Rosiiski analitychni konteksty hibrydnoi viiny* [Russian Analytical Contexts of the Hybrid War]. *Nezalezhnyi kulturolohichnyi chasopys <Yi>*. – *Independent Cultural Magazine <Ÿ>*. Retrieved from http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Pochepcov_Ros_konteksty_hibrydnoj_vijny.html [in Ukrainian].

8. Pocheptsov, H. H. (2016). *Smysly i viiny: Ukraina i Rosiia v informatsiinii i smyslovii viinakh* [The Meanings and Wars: Ukraine and Russia in Informational and Semantic Wars]. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akademiia [in Ukrainian].

9. Pocheptsov, H. H. (2017). *Vid pokemoniv do hibrydnykh viin: novi komunikatyvni tekhnolohii XXI stolittia* [From Pokemon to Hybrid Wars: The New Communicative Technologies of the 21 st Century]. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akademiia [in Ukrainian].

10. Fisenko, T. (2016). *Proiavy hibrydnoi ahresii na masovokomunikatsiinomu rivni* [Manifestations of Hybrid Aggression on the Mass Communication Level]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*. – *Bulletin of the Book Chamber*, no. 11, pp. 26–29 [in Ukrainian].

11. Yatsiuk, O. S. (2016). *Informatsiina viina iak skladova chastyna hibrydnoi viiny* [Information Warfare as Part of a Hybrid War]. Vinnytsia : Nilan [in Ukrainian].

12. Soros, G. (1996). *Alhimiia finansov. Rynok: kak chitat ego myslï* [The Alchemy of Finance: Reading the Mind of the Market]. Moscow: INFRA-M. [in Russian].

13. Kulytskyi, S. (2016). *Ekonomichna skladova hibrydnoi viiny Rosii proty Ukrainy* [An Economic Component of Russias Hybrid War Against Ukraine]. *Ukraina: podii, fakty, komentari*. – *Ukraine: Events, Facts, Comments*, no. 20, pp. 33–42, no. 21, pp. 24–35, no. 22, pp. 34–43. Kyiv [in Ukrainian]. Kulytskyi S. (2017). *Hibrydna viina Rosii proty Ukrainy: ekonomichnyi vymir 2017 r.* [Russias Hybrid War against Ukraine: the Economic Dimension of 2017]. *Ukraina: podii, fakty, komentari*. – *Ukraine: Events, Facts, Comments*, no. 10, pp. 33–41, no. 11. pp. 36–42. Kyiv [in Ukrainian].

14. Plett, V. (1997). Strategicheskaja razvedka. Osnovnye printsipy [Strategic Intelligence production: Basic Principles]. Moscow: Izdatelskij Dom «Forum» [in Russian].

15. Guriiev, S. (2006) Mify ekonomiki: Zabluzhdeniia i stereotipy, kotoryie rasprostraniiaut SMI i politiki [Myths of the Economy: Misconceptions and Stereotypes that are spread by the Media and Politicians]. Moscow: Albina Biznes Buks [in Russian].

16. Kuznetsov, I. N. (2001). Uchebnik po informatsionno – analiticheskoi rabote [Textbook on Information and Analytical Work]. Moscow: OOO Izd-vo Jauza [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 10.05.2018.

Serhii Kulytskyi,

Cand. Sci. (Economics), Senior Researcher, Assistant Professor,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,
Ukraine, Kyiv

Analysis of the Economic and Informational Aspects of the Hybrid War Based on Resources of the Scientific Library

The article examines the experience of using the resources of the scientific library to study the economic and informational aspects of the hybrid war. The advantages of the scientific library for studying the phenomenon of hybrid war have been determined. Such advantages are collective organization of preparation of analytical documents, rational usage of various types of sources of information and effective solution to the dilemma «quality of information product – time to prepare information product». The study determined that in 2014–2017, Russia used economic and informational mechanisms of the hybrid war against the financial and real sectors of Ukrainian economy. The article proves that Ukrainian economy successfully withstood Russian hybrid aggression. It is shown that Russian economy suffered significant losses in hybrid war against Ukraine.

Keywords: analytical activity (work), hybrid war (aggression), economics, economic-information aspects, economic-information factors, information, scientific library.